עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ד מהל' מעשה קרבנות הל' ג:

טו ב ג מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ח:

טז ד מיי' פ"ו מהל' יו"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקכט סעיף א:

טז ה כל זה מן הכל מודים בעצרת עד כאלו התענה תשיעי ועשירי ברב אלפס ביצה פ"ב סי' תתעה:

יז ו טוש"ע א"ח סי' תרד ס"א:

והקטר חלביו וכו': [א]תניא אמר רבי שמעון [ב][א]בא וראה כמה [ג]חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואברים ופדרים כשרים כל הלילה °ואין ממתינים להם עד שתחשך: הרכבתו והבאתו וכו': ורמינהו [ד][ב]חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור ר' אלעזר ור' יוסי בר חנינא חד אמר אידי ואידי ביד הא בלחה הא ביבשה וחד אמר [ג]אידי ואידי בלחה ולא קשיא הא ביד הא בכלי ולמאן דאמר הא ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר אידי ואידי ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבשה אמר לך יבשה מפרך פריכא ולמאן דאמר אידי ואידי ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבשה מאי טעמא לא אמר אידי ואידי בלחה ולא קשיא הא ביד הא בכלי אמר לך כלי הא קתני התם אם בכלי כאן וכאן אסור ואידך הא דקתני כלי הכא פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע אתא לאשמועינן: א"ר אליעזר ומה אם שחיטה וכו': ר' יהושע לטעמיה דאמר שמחת י"ט נמי מצוה היא [ה]דתניא ר' אליעזר אומר אין לו לאדם בי"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה ר' יהושע אומר [ד]חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש וא"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר [1]עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר [2]עצרת תהיה לכם ר' אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ור' יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם: (עב"ם סימן) [ה]א"ר אלעזר °הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם מ"ט [3]וקראת לשבת עונג אמר רב יוסף הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכם מ"ט [4]ימי משתה ושמחה כתיב ביה מר בריה דרבינא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי עצרת יום שניתנה בו תורה פוריא ימי משתה ושמחה כתיב [ו]מעלי יומא דכיפורי [ו]דתני חייא בר רב מדפתי [5]ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש וכי בתשעה (הם) מתענין והלא בעשירי מתענין אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשעה בו מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה ותלי וקאי בעיברא דדשא ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי איני [ז]והא"ר אלעזר אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר [6]אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי מעיקרא כי עביד איניש אדעתא דנפשי' קא עביד אמר רב אשי ולמאי דקאמר ר' אליעזר נמי י"ט רשות אית ליה פירכא ומה י"ט שהתיר בו מלאכה של רשות לא התיר שבות שעמה שבת שלא התיר בה אלא מלאכה של מצוה אינו דין שלא תתיר שבות שעמה

ור'

רש"י

כשירין כל הלילה. כדכתיב (ויקרא ו) על מוקדה על המזבח כל הלילה ויכול להקטירן כל הלילה ואעפ"כ אין ממתינין להם עד שתחשך אלא מחללין שבת עליהן כדכתיב (במדבר כח) עולת שבת בשבתו על עולת התמיד אלמא חביב למהר מצוה בשעתה: **חותכין יבלת במקדש.** דלא גזרו על השבות במקדש: **הא והא ביד.** שחותכה בידו ולא בסכין דלאו בה אלא משום שבות ואפילו הכי אסור בלחה הואיל ומצי למיעבד מאתמול והאי דעירובין ביבשה דאפילו שבות ליכא. וכר' אליעזר לא מצי לאוקמא להאי דעירובין וניפלוג ר' אליעזר היא דאמר במתני' דוחין משום דקתני התם ואם בכלי דהוי מלאכה גמורה כאן וכאן אסור ואי ר' אליעזר היא הא אמר מכשירי מצוה דוחין את השבת אפילו במלאכה גמורה במסכת שבת (דף קל.) דתנן ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת מביאו בשבת: **הא.** דעירובין ביד ומתניתין בכלי דהוי מלאכה גמורה. ובעירובין בפרק בתרא איתא נמי כולה הך סוגיא ומקשינן התם והא גבי שבות תני לה דקתני אלו שמשום שבות לא אידחו כו' אלמא לאו בכלי קאי: **מפרך פריכא.** ולא קרי לה חתיכה: **מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי.** ונוקמא למתני' דעירובין נמי בלחה: **הא קתני התם.** בעירובין דאסור ולמה לי למיהדר למתנייה הכא בפסחים: **ור' יהושע.** דמפיק שמחת יום טוב דהיינו לפסח אזיל לטעמיה דאמר שמחת יום טוב מצוה היא ואפ"ה לא דחיא שבות הראוי לעשות מבעוד יום: **דבעינן נמי לכם.** שישמח בו במאכל ומשתה להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו: **כל האוכל ושותה כו'.** בפ' בתרא דיומא (פא:) מוקמינן להא דרשא אליבא דמאן דאמר אין אדם מוזהר על תוספת עינוי להתחיל ולהתענות מבעוד יום ואפילו למאן דאית ליה מוסיפין מחול על קודש מקרא אחרינא נפקא ליה מבחריש ובקציר תשבות° הילכך כי אתא האי בתשעה להכי אתא והכי קאמר מה שאתם עושים בתשעה דהיינו אכילה ושתיה אני קורא עינוי: [ט]**תלתא.** [י]שלישי לבטן ומובחר הוא: **עבדי לי.** היה מצוה לאנשי ביתו להכין לו סעודה: **אי לאו האי יומא.** שלמדתי תורה ונתרוממתי הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף ומה ביני לביניהם: **ותלי.** נשען: **חדאי נפשאי.** שמחי נפשי: **לך קראי לך תנאי.** בשבילך ולצורכך שניתי וקריתי: **איני.** וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה לבדם: **אם לא בריתי.** של יומם ולילה דהיינו תלמוד תורה שכתוב בו (יהושע א) והגית בו יומם ולילה: **אית ליה פירכא.** למילתיה דאמר מלאכת מצוה דוחה כל שכן שבות דמצוה שפיר מהדר ליה ר' יהושע יום טוב יוכיח מקל וחומר ומה שמחת יום טוב שהיא רשות והתרת' בו משום מלאכה לא התרתה בו משום שבות שבת שלא התרתה בה אלא מלאכ' מצוה כגון שחיטת קרבנות לצבור אינו דין שלא תתיר שבות אפי' של מצוה:

ורבי

תוספות

מפרך פריכא. הילכך ההוא דעירובין ליכא לאוקמא ביבשה דהא קתני סיפא ואם בכלי כאן וכאן אסור ויבשה כיון דמפרכא אפילו בכלי נמי שריא והכי מוכח בפרק בתרא דעירובין (דף קג.): [ג]**ומה** שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו כו'. תימה לר"י מה קל וחומר הוא זה דלמא שאני הני משום דאפשר לעשותן מערב שבת ור' אליעזר גופיה אית ליה זה החילוק ומשום הכי נפ' רבי אליעזר דמילה (שבת קלג.) מצריך תרי קראי חד למילה וחד למכשיריה משום דאפשר לעשותן מערב שבת דאמר התם מילה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי ר' אליעזר מנא ליה לרבי אליעזר הא דאמר קרא וביום השמיני ביום ואפילו בשבת והדר קאמר ע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא במכשירים אבל מילה דברי הכל דחיא מנא לן והשתא מאי קבעי מנא לן תיפוק מההוא קרא דביום דדריש מיניה ר' אליעזר מכשירים אע"כ משום דבעינן תרי קראי למילה ולמכשיריה כדפרישי' ונראה לר"י דודאי לר' אליעזר לא צריך האי קל וחומר דהא אפילו מכשירי פסח דהוו מלאכה גמורה דחו שבת אע"ג דאפשר לעשותן מערב שבת כדקאמר (לקמן סט.) בגמרא וליעבריה דהא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר מכשירי מצוה דחו והא דקאמרינן הכא ק"ו לדבריהם דרבנן קאמר כלומר אף על גב דאפשר לעשותן מערב שבת כיון דליכא אלא שבות בעלמא יותר יש להתירם משחיטה עצמה דהיא מלאכה גמורה אף על גב דלאי אפשר לעשותה מבערב ותימה לר"י מכשירי פסח מנא ליה לרבי אליעזר דדחו שבת דהא גבי מילה מצריך תרי קראי וכי תימא דגמר מסוכה ולולב ומצה ושופר ועומר ושתי הלחם דמוכח התם דדחו מכשיריהם שבת הא איכא למיפרך דמה להנך שכן בשעת דחייתו מיד יכול לקיים מצותן אבל פסח אינו נאכל אלא בלילה ועוד אי מהתם יליף אמאי איצטריך במועדו גבי פסח דקאמר ר' אליעזר עקרת מה שכתוב בתורה במועדו אפי' בשבת: [ד]**מה** ראיה רשות למצוה. משמע דמכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מערב יו"ט אסירי לר' אליעזר והקשה ר"ש כהן דבריש תולין (שבת ד' קלז:) אמרינן דרבי אליעזר עדיפא מדר' יהודה ושרי אפי' מכשירי דאפשר מערב יו"ט ותירץ לו ר"י דלא שרי אלא דוקא במשמרת דלא דמיא מלאכה כולי האי: **הכל** מודים בעצרת דבעינן לכם. תימה לריב"א א"כ מאי קאמר רבי אליעזר מה ראיה רשות למצוה דנימא עצרת תוכיח שהיא מצוה וי"ל דהא דבעי רבי אליעזר בעצרת לכם לאו דוקא מקרא אלא מסברא:

אס

◆

רבינו חננאל

והקטר חלביו דוחה את השבת. תניא אמר ר' שמעון ראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים כשרים כל הלילה ואין ממתינין להם עד שתחשך מוצאי שבת אלא מקטירין אותן בשבת לקיים מצוה בשעתה. הרכבתו אינו דוחה השבת. דלא כר' נתן דאמר בפרק המצניע כי החי נושא את עצמו והטוענו בשבת פטור, והני מילי חוץ לירושלים אבל חוץ לעזרה לא. הבאתו מחוץ לתחום אין דוחה את השבת כר' עקיבא דאמר בסוטה בפרק [כשם] התחומין דאורייתא. ירושלמי הרכבתו לא אמרו אלא חוץ לירושלים אבל חוץ לעזרה מותר משום שבות שהתירו במקדש. חתיכת יבלתו אין דוחה את השבת יבלת לחה או בכלי והא דתנן בסוף עירובין חותכין יבלת במקדש ביבשה וביד. מתני' [נ"א: פיסקא] ר' אליעזר אומר דוחין. אמר ר' אליעזר ומה אם שחיטה שהיא אב מלאכה דוחה את השבת אלו שמשום שבות לא ידחו את השבת. אמר לו ר' יהושע יום טוב יוכיח שהתיר בו כל מלאכה שהיא לצורך אוכל נפש ואוסר בו דבר של שבות, כדתנן במסכת יום טוב אלו שהן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה. אמר לו רבי אליעזר יהושע מה ראיה שבות דרשות לא עולין באילן לשבות דמצוה שהיא הבאת הפסח כדי שישחט. ור' יהושע אמר לך יום טוב נמי מצוה לשמוח בכל מיני מאכל הוא והתרת לשחוט ולבשל ולא התרת לו להביא מחוץ להחום וכיוצא בו ולעשות שמחת יו"ט. ור' אליעזר אמר לך יום טוב או כולו לך או כולו לה', וכיון דאי בעי למיעבד כולו לה' ולקרות היום כולו הרשות בידו, כאלו אין כאן שמחת יום טוב. איכא למיפרך ומה יום טוב שהתירו בו מלאכה דרשות כגון הא דאמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, לא התירו שבות לעלות באילן או לשוט על פני המים להביא משם אש לבשל אפי' ביום טוב, שבת שלא התיר בה אלא כגון שחיטת הפסח וכיוצא בו מלאכה של מצוה בלבד, אינו דין שלא נתיר שבות דעמה. ור' אליעזר אמר לך אפי' הכי שבות דמצוה עדיפא. אמר רבא הכל מודים בשבת בעינן לכם, כלומר אין לו לישב כל היום כולו ולקרות ולבטל שמחת שבת דכתיב וקראת לשבת עונג. מר בריה דרבינא כוליה שתא הוה יתיב תעניתא בר מעצרתא ופורים וערב יום הכפורים. רב ששת הוה אמר חדאי נפש כלומר שמחי לה נפשי לך קראתי כדי שתהיי שוכנת בטח בעולם הבא. ואע"פ שהעולם אינו מתקיים אלא בזכות תופשי התורה שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, עיקר מיהת כי עביד איניש לנפשיה עביד.

מסורת הש"ס

א) [תוס' ערכין ספ"ב] מנחות עב., ב) [קדושין לג. ע"ש חולין נד: ע"ש], ג) [לקמן קה:], ד) עירובין קג. [ע"ש], ה) ביצה טו:, ו) כריתות ח: ר"ה ט. יומא פא:, ז) נדרים לב. [ודוגמתו סנהדרין צט:], ח) [שמות לד], ט) [צ"ל אמר ד"ה עבדין], י) [עי' רש"י עירובין סג. וע"ע רש"י סנהדרין סה: ולע"ק יעי' תוס' גיטין ט. ורש"י שבת יח.], כ) [שייך לעיל במשנה סה:], ל) [שייך במשנה לעיל סה.]

◆

תורה אור השלם

1. שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: דברים טז ח

2. בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: במדבר כט לה

3. אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר: ישעיהו נח יג

4. כַּיָּמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים: אסתר ט כב

5. שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם: ויקרא כג לב

6. כֹּה אָמַר יְיָ אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי: ירמיהו לג כה

◆

גליון הש"ס

גמ' ואין ממתינים להם. עי' טורי אבן ר"ה ל: ד"ה נתקלקלו: שם א"ר א הכל מודים בעצרת. עי' ר"ה ט: תוספות ד"ה כאלו התענה:

◆

מוסף רש"י

כמה חביבה מצוה בשעתה. גרירם אתו למכבה (חולין נד:). ואין ממתינים להם. לאברי תמידין ומוספין דשבת (מנחות עב.). חותכין יבלת במקדש. יבלת, ורוא"ה, והוא מום לתמיד שדוחה את השבת, כדכתיב (ויקרא כב) או חרוץ או יבלת, יבלת דקרא קריץ יבלת, שאין שם דבר אלא כמו חיגרת, דומיא דשבור ולא כתיב שבר, ועורת נמי לא כתיב עירון, אבל יבלת דמתני' הוא שם דבר של המום. חותכין יבלת, ביד קאמר (עירובין קג.). ואם בכלי כאן וכאן אסור. ואע"ג דכי עביד נמי ביד מתקן הוא והוה ליה חותך מבעלי חיים והוי תולדה דגוזז את הצמר, אפילו הכי כיון דכלאחר יד קא עביד שאין כן דרך לחותכה אלא בסכין, אין כאן אלא שבות, ואם בכלי כאן וכאן אסור, דלאו מלאכה הוי הואיל ואינו משנה מכמות שעושה כחול (שם). קשיא סתמא אסתמא (שם). הא ביבשה. ואפילו הכי בכלי אסור משום דמתקן לה ועביד מלאכה קא עביד (שם). הא בכלי. ור"א אפילו בכלי שרי, דס"ל מכשירי מצוה דוחין שבת כגון מלאכה שאפשר לעשותה מבעוד יום כגון נקור המום מכשירי קרבן הוא והקרבן דוחה השבת ובמכשירין פליגי (שם). אמר לך כלי הא קתני התם. ולמה ליה למהדר למתנייה כמתני' דוכתי (שם). פלוגתא דר"א ור' יהושע אתא לאשמועינן. להכי הדר תנייה משום פלוגתא דר"א דלאשמעינן דאפילו בכלי שרי (שם). כאילו התענה תשיעי ועשירי. והכי קאמר קרא הכינו עצמכם תשעה לחדש לעינוי המחרת והרי הוא כעינוי היום (ברכות ח:) והכי משמע קרא ועניתם בתשעה, כלומר התקן עצמך בתשעה שתוכל להתענות בעשרה, ותלפקיה קרא בלשון עינוי לומר לך הרי הוא כאלו מתענה בתשעה (יומא פא:) לו: דהכי אמר קרא, ועניתם בתשעה, אכילת תשעה אני קורא עינוי, וכיון דאכילתו עינוי חשיבה כל דמפיש באכילה ושתיה טפי עדיף, דהא מדקאמר בערב על כרחך לא מקפיד אעינוי דתשעה וכי קרי עינוי בתשעה אכילה ושתיה דידיה קרי עינוי (ר"ה ט.)

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com